

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ธนาคารออมสิน จัดเป็นธนาคารเฉพาะกิจ เป็นรัฐวิสาหกิจ ในรูปของสถาบันการเงินที่มีรัฐบาลเป็นประกัน อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง มีสาขา 597 สาขาทั่วประเทศ โดยมีวิสัยทัศน์ คือ เป็นสถาบันการเงินที่มั่นคงเพื่อการออมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยเฉพาะเศรษฐกิจฐานราก มีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ของธนาคารที่สำคัญ ได้แก่ นักลงทุน ประชาชน รัฐบาล (กระทรวงการคลัง) และพนักงาน โดยให้ความสำคัญกับการให้บริการทางการเงินอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะประชาชนระดับฐานรากของประเทศ ส่งเสริมทั้งด้านการออมและการลงทุน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในระดับชุมชน และเป็นฐานในการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน และได้เพิ่มความสำคัญจากเดิมที่เน้นภาพลักษณ์ด้าน “ สถาบันการเงินที่ส่งเสริมการออมทรัพย์ ” ขยายสู่การเป็น “ สถาบันการเงินเพื่อประชาชน ” ด้วยบริการทางการเงินที่ครบวงจรหน้าที่ของธนาคารออมสิน คือการระดมเงินทุนจากประชาชนในหลายรูปแบบ เพื่อธนาคารจะนำเงินไปลงทุนในรูปแบบต่างๆ เช่น ให้กู้แก่รัฐบาลหรือรัฐวิสาหกิจในรูปเงินกู้ พันธบัตร ตั๋วสัญญาใช้เงิน หรือให้กู้แก่เอกชนในรูปหุ้นกู้ หุ้นสามัญ หน่วยลงทุน หรือหลักทรัพย์โดยมีสัญญาขายคืน มีผลตอบแทนเป็นดอกเบี้ยและเงินปันผล เป็นต้น โดยแบ่งประเภทของเงินทุน ตามแหล่งที่มาของเงินทุน แบ่งออก 3 ประเภทได้แก่

1.เงินทุนระยะสั้น เป็นเงินที่รับฝากมีกำหนดจ่ายคืนเมื่อทวงถาม หรือมีระยะครบกำหนดถอนคืนได้ดอกเบี้ยตามสัญญาไม่เกิน 1 ปีนับจากวันที่ฝาก เช่น เงินฝากชนิดกระแสรายวัน, ชนิดเพื่อเรียก, ชนิดเพื่อเรียกพิเศษ, ชนิดประจำ 3,6,12 เดือน

2.เงินทุนระยะปานกลาง เป็นเงินที่รับฝากมีกำหนดจ่ายคืนตามกำหนดเวลามากกว่า 1 ปี เช่น เงินฝากสลากพิเศษ 3 ปี, เงินฝากสลากพิเศษ 5 ปี, เงินฝากประจำ 1 เดือน (ฝากทุกเดือนจำนวน 24 เดือนจึงจะได้ถอนคืนได้ดอกเบี้ยตามสัญญา)

3.เงินทุนระยะยาว เป็นเงินฝากมีกำหนดให้ถอนคืนได้แต่ 10 ปีขึ้นไป เช่น เงินฝากประเภทสงเคราะห์ชีวิต, เงินฝากประเภทสลากชนโชค 10 ปี (ปัจจุบันหยุดจำหน่าย)

ตารางที่ 1.1 งบดุลของธนาคารออมสิน

หน่วย : ล้านบาท

รายการ	2548	2549	2550	2551	2552
สินทรัพย์รวม	680,072	711,298	756,766	808,628	1,080,226
เงินลงทุนในหลักทรัพย์สุทธิ	233,618	208,481	239,895	208,303	221,714
เงินให้สินเชื่อ	397,463	431,946	469,717	545,398	781,497
หนี้สินรวม	600,798	634,824	669,835	728,878	984,777
เงินฝาก	583,251	614,233	643,946	702,479	921,541
ส่วนของทุน	79,274	76,474	86,931	79,750	95,449
รวมเงินฝากทั้งหมด	2,574,476	2,677,256	2,867,090	3,073,436	4,085,204

ที่มา : รายงานประจำปี ธนาคารออมสิน

จากตารางที่ 1.1 พบว่าธนาคารออมสินมีเสถียรภาพทางการเงินสูงและมีผลประกอบการเติบโตอย่างต่อเนื่อง การขยายสินเชื่อได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ความสามารถในการบริหารจัดการส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ย การขยายธุรกรรมทางการเงินที่สร้างรายได้ ประกอบกับคุณภาพของสินทรัพย์ที่ดีขึ้น ในวิกฤติสถาบันการเงินในสหรัฐฯ ปี 2551 ทำให้สถาบันการเงินชั้นนำหลายแห่งประสบปัญหาด้านสภาพคล่องจนต้องประกาศภาวะล้มละลาย ดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและอัตราผลตอบแทนพันธบัตรรัฐบาลในตลาดตราสารหนี้ปรับตัวลดลงและมีความผันผวนสูง ร่วมกับการเกิดสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศ ทำให้ตลาดทางการเงินมีความเสี่ยงเพิ่มสูงขึ้น แต่ธนาคารออมสินได้มีการจัดการเคลื่อนย้ายเงินกับแหล่งเงินลงทุนที่มีความเสี่ยงสูงกว่ากลับเข้ามาฝากในระบบธนาคารพาณิชย์ เพื่อการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า จะสามารถปฏิบัติตามภาระผูกพันทางการเงินและตามที่กฎหมายกำหนดตลอดเวลา

ตารางที่ 1.2 รายการเงินฝากที่เป็นเงินบาทของธนาคารออมสิน

ประเภทเงินฝาก	2548	2549	2550	2551	2552
กระแสรายวัน					
1. มูลค่า (ล้านบาท)	1,630.54	1,648.17	1,890.25	1,823.70	24,452.34
2. ร้อยละ	0.28	0.27	0.25	0.24	0.17
3. อัตราการเติบโต (%)	-	1.08	14.69	-3.52	1,240.81
เพื่อเรียก					
1. มูลค่า (ล้านบาท)	175,251.18	164,627.36	168,953.34	180,381.01	229,577.16
2. ร้อยละ	30.11	28.60	27.28	26.23	18.61
3. อัตราการเติบโต (%)	-	-6.06	2.63	6.76	27.27
เพื่อเรียกพิเศษ					
1. มูลค่า (ล้านบาท)	140,663.70	75,896.68	67,734.27	70,960.18	86,996.54
2. ร้อยละ	24.17	22.96	21.89	21.05	14.94
3. อัตราการเติบโต (%)	-	-46.04	-10.75	4.76	22.60
ฝากประจำ					
1. มูลค่า (ล้านบาท)	64,150.31	152,578.25	166,316.08	166,316.08	256,585.42
2. ร้อยละ	11.02	10.47	9.99	9.60	6.81
3. อัตราการเติบโต (%)	-	137.84	9.00	0.00	54.28
สลากออมสินพิเศษและ พันธบัตร					
1. มูลค่า (ล้านบาท)	171,723.80	187,687.83	204,463.31	212,412.28	304,431.95
2. ร้อยละ	29.51	28.03	26.73	25.70	18.23
3. อัตราการเติบโต (%)	-	9.30	8.94	3.89	43.32
เงินสงเคราะห์ชีวิต					
1. มูลค่า (ล้านบาท)	28,565.47	30,263.07	33,096.78	36,244.51	39,742.74
2. ร้อยละ	4.91	4.66	4.45	4.28	3.03
3. อัตราการเติบโต (%)	-	5.94	9.36	9.51	9.65

ที่มา : รายงานประจำปี ธนาคารออมสิน

จากตารางที่ 1.2 แสดงถึงรายการเงินฝากที่เป็นเงินบาทของธนาคารออมสิน จะเห็นได้ว่าเงินฝากเพื่อเรียก ฝากประจำ และสลากออมสิน มีปริมาณสูงเมื่อเทียบกับเงินฝากประเภทอื่นๆ โดยมีเงินฝากสลากออมสินและพันธบัตรมีปริมาณสูงสุด จะพบว่าสัดส่วนการขยายตัวของเงินฝากประเภทสลากออมสินมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี แต่ในปี 2551 เมื่อเกิดวิกฤติสถาบันการเงินในสหรัฐฯ กลับพบว่าการขยายตัวของเงินฝากประเภทสลากออมสินมีการขยายตัวที่ลดลง และจากการที่สลากออมสินพิเศษเป็นรูปแบบการออมทรัพย์ที่แตกต่างจากธนาคารพาณิชย์อื่น ซึ่งมีเพียงธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ที่สามารถรับฝากเงินในรูปแบบเดียวกันได้

สลากออมสิน เป็นหนังสือตราสารซึ่งธนาคารออมสินออกให้แก่ผู้ฝากเงิน โดยมีข้อสัญญาว่า ถ้าหนังสือตราสารนั้นมีเลขหมายถูกรางวัลเลขสลากจ่ายคืน ธนาคารออมสินจะจ่ายเงินให้แก่ผู้ฝากเป็นจำนวนเงินดังที่กำหนดไว้ และเมื่อหนังสือตราสารนั้นมีอายุครบกำหนดธนาคารออมสินก็จะจ่ายเงินต้นคืนพร้อมกับดอกเบี้ยให้แก่ผู้ฝาก เห็นว่าสลากออมสินพิเศษ เป็นรูปแบบการรับฝากเงินประเภทหนึ่งของธนาคาร มีลักษณะพิเศษต่างจากฝากเงินชนิดอื่นคือ ผู้ฝากจะได้รับตัวสลากแทนสมุดบัญชีเงินฝาก บนตัวสลากจะระบุ ชื่อ - สกุล ของผู้ฝาก และตัวอักษรหนึ่งตัวกำกับหมายเลขจำนวนเจ็ดหลัก โดยหนึ่งหมายเลขเท่ากับหนึ่งหน่วย

สลากออมสินได้ออกจำหน่ายครั้งแรก ในรูปแบบของสลากออมสินสามัญ โดยธนาคารออมสินได้ออกให้บริการรับฝากทั้งสิ้น จำนวน 6 งวด ตั้งแต่ พ.ศ. 2485 ถึง พ.ศ. 2490 ต่อมาธนาคารได้ทำการพัฒนาปรับปรุงโดยการออกจำหน่ายสลากออมสินพิเศษ โดยเริ่มให้บริการรับฝากสลากออมสินพิเศษ งวดที่ 1 เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2486 ซึ่งตลอดเวลา ธนาคารได้ปรับปรุงเงื่อนไขเงินรางวัล ราคา และอายุของสลากออมสินพิเศษ เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ด้านต่าง ๆ ปัจจุบันคือ **สลากออมสินพิเศษ 5 ปี** โดยมีคุณสมบัติคือ

- ราคาหน่วยละ 100 บาท
- ตลอดอายุการฝาก 5 ปี มีสิทธิ์ถูกรางวัล 60 ครั้ง
- มอบเป็นของขวัญในโอกาสต่าง ๆ โดยระบุชื่อผู้รับได้
- เงินรางวัลและเงินต้นเมื่อสลากครบอายุแล้ว สามารถรับคืนได้ภายในระยะเวลา 10 ปี
- ใช้เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันการขอสินเชื่อจากธนาคารออมสิน
- ใช้เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันตัวในชั้นศาล และชั้นสอบสวน
- ได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้ดอกเบี้ยฝากสลาก และเงินรางวัลสำหรับบุคคลธรรมดา
- สามารถใช้บริการฝากสลากผ่านระบบ INTERNET ได้

เงื่อนไขการถอนคืน

- ฝากครบ 5 ปี รับดอกเบี้ยหน่วยละ 7.50 บาท
- ฝากครบ 4 ปี แต่ไม่ครบ 5 ปี ได้รับดอกเบี้ยหน่วยละ 5.50 บาท
- ฝากครบ 3 ปี แต่ไม่ครบ 4 ปี ได้รับดอกเบี้ยหน่วยละ 3.75 บาท
- ฝากครบ 2 ปี แต่ไม่ครบ 3 ปี ได้รับดอกเบี้ยหน่วยละ 2.25 บาท
- ฝากครบ 1 ปี แต่ไม่ครบ 2 ปี ได้รับดอกเบี้ยหน่วยละ 1.00 บาท
- ฝากไม่ครบ 1 ปี ไม่ได้ดอกเบี้ย

รางวัลของสลากออมสินพิเศษ 5 ปี ธนาคารออมสินจะทำการออกรางวัล ทุกวันที่ 1 ของทุกเดือน ทั้งหมด 5 ปี รวมการออกรางวัลทั้งหมด 60 ครั้ง ดังแสดงในตารางที่ 1.3

ตารางที่ 1.3 จำนวนรางวัลและจำนวนเงินที่ออกรางวัล ของสลากออมสินพิเศษ 5 ปี

รางวัล	จำนวนรางวัล (รางวัล)	จำนวนเงินที่ออกรางวัล (บาท)
รางวัลที่ 1	4	5,000,000.00
รางวัลที่ 2	4	500,000.00
รางวัลที่ 3	5	50,000.00
รางวัลที่ 4	20	10,000.00
รางวัลที่ 5	40	5,000.00
รางวัลเลขท้าย 6 ตัว	1	600.00
รางวัลเลขท้าย 5 ตัว	1	400.00
รางวัลเลขท้าย 4 ตัว	2	300.00

จังหวัดเชียงใหม่ เป็นศูนย์กลางของภาคเหนือตอนบนประกอบไปด้วย ธุรกิจหลายหลายประเภท ทั้งธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก รวมถึงธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจด้านการศึกษา ด้านอสังหาริมทรัพย์ หน่วยงานและบริษัทเหล่านี้สนับสนุนให้พนักงานของตนเองมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง

ตารางที่ 1.4 อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดเชียงใหม่ (GPP)

ปี พ.ศ.	2546	2547	2548	2549	2550
มูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดเฉลี่ยต่อคน (บาท)	57,591	59,669	64,375	69,765	76,388
อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวม ต่อหัวของจังหวัด (Per Capita GPP) (%)	4.36	3.61	7.89	8.37	9.49

ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่ พฤศจิกายน 2551

จากอัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวของจังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงปี 2546 - 2550 พบว่า ส่วนใหญ่มีอัตราการขยายตัวสูงขึ้น อย่างต่อเนื่อง แต่ในปี 2547 อัตราการขยายตัวลดลง สำหรับปี 2550 อัตราการขยายตัวเพิ่มสูงขึ้น เป็นร้อยละ 9.5 ดังนั้นอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว (GPP) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งที่แสดงถึงการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่ได้อีกในอนาคต จึงเป็นแนวทางที่จะนำไปพัฒนา และปรับปรุงกลยุทธ์การตลาด เพื่อที่จะตอบสนองความต้องการของนักลงทุนที่มีความหลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถขยายฐานนักลงทุนรายใหม่และรักษานักลงทุนเดิม และปัจจุบันธนาคารออมสินในจังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนสาขาทั้งหมด 25 สาขา และมีจำนวนบัญชีเงินฝากทั้งหมด 468,519 บัญชี ดังแสดงในตารางที่ 1.5 จากสัดส่วนของบัญชีสลากออมสินต่อเงินฝาก ของนักลงทุนธนาคารออมสิน พบว่านักลงทุนธนาคารออมสินมีสัดส่วนการใช้บริการบัญชีสลากออมสินเทียบกับบัญชีเงินฝาก เพียง 0.28 โดยเฉพาะนอกเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ มีการซื้อสลากออมสินน้อย ซึ่งถ้าสามารถขยายฐานนักลงทุนรายใหม่จากฐานนักลงทุนเดิมและนักลงทุนรายใหม่ได้ ก็จะทำให้จำนวนเงินฝากในรูปสลากออมสินเพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 1.5 จำนวนบัญชีนักลงทุนธนาคารออมสินในจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2552

ลำดับ ที่	สาขา	เงินฝาก (บัญชี)	สลากออมสิน (บัญชี)	สัดส่วนของสลาก ออมสินต่อเงินฝาก (ร้อยละ)
1	สาขาเชียงใหม่	18,419	14,151	0.77
2	สาขาประตูช้างเผือก	23,596	14,230	0.60
3	สาขาท่าแพ	9,651	4,728	0.49
4	สาขาหนองหอย	16,772	5,018	0.30
5	สาขานนทพิสัยเนตร	15,398	8,244	0.54
6	สาขาย่อย เซ็นทรัล แอร์พอร์ต	7,060	5,906	0.84
7	สาขาสันกำแพง	26,731	6,051	0.23
8	สาขามหาวิทยาลัยเชียงใหม่	26,766	11,708	0.44
9	สาขาสันทราย	19,693	4,204	0.21
10	สาขาดอยสะเก็ด	23,080	3,785	0.16
11	สาขาบวกรภหลวง	14,230	7,916	0.56
12	สาขาแม่ใจ	12,179	3,758	0.31
13	สาขาสันป่าตอง	29,344	4,606	0.16
14	สาขาสารภี	25,247	5,071	0.20
15	สาขาจอมทอง	20,470	3,282	0.16
16	สาขาหางดง	18,655	3,598	0.19
17	สาขาฮอด	12,504	990	0.08
18	สาขามก๋อย	12,160	413	0.03
19	สาขาดอยเต่า(ธนาคารชุมชน)	8,990	561	0.06
20	สาขาฝาง	27,239	6,222	0.23
21	สาขาแม่ริม	26,321	7,542	0.29
22	สาขาแม่แตง	23,362	3,121	0.13
23	สาขาเชียงดาว	18,317	1,796	0.10
24	สาขาไชยปราการ	12,644	1,811	0.14
25	สาขาพร้าว	19,691	1,441	0.07
	รวม	468,519	130,153	0.28

ที่มา : รายงานประจำปี ธนาคารออมสินภาค 8

สลากออมสินพิเศษ 5 ปี เป็นสลากที่มีผลตอบแทนสูง ความเสี่ยงต่ำ และมีสภาพคล่องที่ดี ทำให้ผู้ทำการศึกษาสนใจศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อสลากออมสินพิเศษ 5 ปี ของนักลงทุน ว่าปัจจัยใดที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสลากออมสินพิเศษ 5 ปี รวมถึงสภาวะวิกฤติเศรษฐกิจและการเมืองจะมีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้อสลากออมสินพิเศษหรือไม่ จากสภาพการณ์การแข่งขันของธนาคารพาณิชย์ในการระดมทุนและเงินออมของนักลงทุน โดยใช้กลยุทธ์ทางการตลาด เช่น อัตราดอกเบี้ยสูง การเพิ่มสิทธิพิเศษของการออมทรัพย์ การใช้สื่อโทรทัศน์ เป็นต้นเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสลากออมสินพิเศษ 5 ปี

ในการศึกษาว่าผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือกลุ่มตัวอย่างที่ได้ซื้อสลากออมสินพิเศษ 5 ปี และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ซื้อสลากออมสินพิเศษ 5 ปี ในกรณีที่ซื้อสลากออมสิน 5 ปี กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการซื้อสลากออมสินพิเศษ 5 ปี และปัจจัยใดที่มีอิทธิพลต่อการซื้อสลากออมสินพิเศษ 5 ปี ส่วนในกรณีที่ไม่ได้ซื้อสลากออมสินพิเศษ 5 ปี หาสาเหตุที่ไม่ได้ซื้อสลากออมสินพิเศษ 5 ปี เพื่อนำผลการศึกษาเป็นแนวทางในการวางแผนการดำเนินงานของการระดมเงินฝากที่มีประสิทธิภาพ นำไปสู่การบริหารเงินทุนกับการรักษาสภาพคล่องให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมสินพิเศษ 5 ปี ของนักลงทุนในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการซื้อสลากออมสินพิเศษ 5 ปี ของนักลงทุน ในจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาผลตอบแทนของเงินฝากสลากออมสินพิเศษ 5 ปี

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. สามารถนำผลการศึกษาในปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อสลากออมสินพิเศษ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับธนาคารในการวางแผนงานด้านนโยบายเงินฝากสลากออมสิน เพื่อเพิ่มปริมาณเงินฝากให้อยู่ในสัดส่วนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของนักลงทุน ตามนโยบายของการบริหารเงินทุนให้มีประสิทธิภาพควบคู่กับการรักษาสภาพคล่องให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม

2. เพื่อทราบถึงพฤติกรรมการซื้อสลากออมสินพิเศษของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้ธนาคารมีการวางแผนการดำเนินงานของประเภทสลากออมสิน และช่องทางการจัดจำหน่ายสลากออมสินได้อย่างมีเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุด

3. เพื่อทราบถึงผลตอบแทนในการลงทุนประเภทสลากออมสินพิเศษ 5 ปี

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ผู้ทำการศึกษาจะแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ซื้อสลากออมสินพิเศษ 5 ปี และกลุ่มที่ไม่ได้ซื้อสลากออมสินพิเศษ 5 ปี ในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการซื้อสลากออมสินพิเศษ 5 ปี และปัจจัยใดที่มีอิทธิพลต่อการซื้อสลากออมสินพิเศษ 5 ปี รวมถึงศึกษาผลตอบแทนของสลากออมสินพิเศษ 5 ปี